

Het doet ons daarom genoeg, dat ze zich bevindt in het Rijksarchief te Maastricht, als een stille, maar toch blijvende wreekster van het onrecht door Faujas destijds Canonicus Godding aangedaan. Bij tijd en leven hoop ik, binnenkort, nog eens terug te komen op kanunnik Godding.

Naar ik hoorde verluiden gingen er, in den laatsten tijd, stemmen op, om het d  rheen te leiden, dat de Mosasaurus van uit Parijs naar Maastricht zou verhuizen.

Niemand ter wereld zou zulks meer toejuichen dan ik! Maar... dat heeft haken en oogen.

En... recht is recht zei de b  a van Jabeek en schoot zijn eigen koe kapot....

Voor wie deze echt Zuid-Limburgsche uitdrukking niet mochten verstaan, het volgende:

De koe van den gemeenteveldwachter, den b  a van Jabeek, was op zekeren dag binnengedrongen in buurmans tuin. Men kwam den b  a waarschuwen. Die nam zijn geweer, legde aan, en schoot het diefachtige beest, hetwelk hij op heeterdaad betrapte op andermans erf, morsdood, onder het uiten van de woorden: „Recht is recht”.....

Rector JOS. CREMERS.

WAT GROEIT ER OP ROTSEN, MUREN EN DAKEN?

door

A. DE WEVER.

Krijtrotsen.

In Eifel en Ardennen verheffen zich rotsen, indrukwekkend door hoogte en omvang en door verscheidenheid van vormen en kleuren. Onze krijtrotsen zijn in alle opzichten bescheidener; toch geven ook deze een eigen bekoring aan 't Zuid-Limburgsch landschap. En wat ze nog bijzonder aantrekkelijk maakt, dat is de begroeiing met levende planten. Welk een afwisseling! Hier rijst een rots steil omhoog, soms iets uitspringend, of zelfs dreigend overhangend, ginds zachtglooiend als de helling, waar ze uit de steenen voor den dag komt. Soms is ze omsnoerd door 't groene plantenkleeft of met diepe spleten en barsten, of ondiepe uithollingen. En welk een verschil in de begroeiing zelf! Fluweelgroene en geelglinsterende mossen hebben zich als zachte kussens op de steenen neergeveleid. Uit de spleten hangen varentjes met bladveeren als van fijn kantwerk. Klimop kruipt er langs op en overdekt de rots met een altijdgroen tapijt. Boschrank laat er zijn bloemen en vruchtenslingers bevallig overheen hangen. Is het gesteente met een dikke laag grond bedekt, dan kunnen we er een bloemenweelde zien, als op de heuvels en in de bosschen van 't krijtland.

Wel is, in vergelijking met de gezelschappen in veld, weiland, bosch en moeras, 't aantal soor-

ten op rotsen zeer gering, maar men staat toch verwonderd, dat er vrij vele zich hierop door 't leven kunnen heenslaan.

Welke gewassen zich op de rotsen zullen vestigen, hangt niet alleen van de verweering van 't krijt zelf af. Belichting, temperatuur en vochtgehalte kunnen ook van grooten invloed zijn. Dit geldt vooral voor soorten, die uit Zuid-Europa tot ons gekomen zijn en 't hier alleen nog op de zonnige, warme krijtheuvels kunnen uithouden, al vinden ze hier niet meer de geschikteste voorwaarden, als in hun vaderland. Op de rotsen zijn 't dan nog schraler planten dan op de heuvels.

Krijtrotsen bestaan wel in hoofdzaak uit koolzure kalk, maar bevatten ook, zij 't in kleine hoeveelheden, andere scheikundige verbindingen van elementen, die voor 't leven der planten noodzakelijk zijn: ijzer, mangaan, zwavel, phosphor, kalium, aluminium.

Aan de lucht blootgesteld, werkt vocht op 't krijt in en onttrekt er de koolzure kalk aan. Regenwater bevat meestal veel kooldioxyde. Beide brengen de koolzure kalk op een zeer ingewikkelde wijze in oplossing. Van minder gemakkelijk oplosbare verbindingen blijft er altijd wat over.

In slechts weinig verweerd krijt vermogen nog alleen planten te leven, die met een uiterst geringe hoeveelheid voedingsstoffen toekomen, bacteriën en wieren. Deze komen er dan ook 't eerst in, meestal gelijktijdig. Sommige wieren hebben zelfs aan regenwater genoeg, omdat er zooveel stoffen in zijn opgelost. De lucht bevat toch allerlei stoffen, die voor de plant als voedsel dienen. Ook zijn er bacteriën, die van de luchtstikstof kunnen leven. Ze zijn overal aanwezig.

Nu ontbreken nog de humusstoffen. Hooger planten moeten eerst gemakkelijk opneembare stoffen, liefst in 't bodemwater, vinden, of voedingsstoffen, die door humus vastgehouden worden, maar dan toch in losse verbinding. Humusstoffen worden gevormd door alle afgestorven leven, dus ook van bacteriën en wieren. Ook allerlei dieren kunnen voor humus zorgen. Hierbij komt dan nog de atmosferische stof, die ook humus bevat. Alleen echter bij voldoende neerslag en voldoende lage temperatuur blijft humus bewaard. Op kalkgrond wordt hij spoedig omgezet tot humuszure verbindingen, die gemakkelijk opneembaar zijn en dus een voedsel vormen voor hogere planten. Zoodra 't laagje humus groot genoeg is, kiemen de sporen van mossen en varens en de zaden van hogere planten.

Ontstaat er op de rots een ondiepe holte, dan blijft 't vochtiger en worden de voorwaarden voor den plantengroei gunstiger. Toch moeten ze 's winters niet in te veel vocht komen te staan; bij 't dooien zou 't hun noodlottig worden.

Eenige planten op krijtrotsen maken den indruk, dat ze niets geven om veel voedsel. Kweekt men ze echter in den tuin, dan worden ze veel krachtiger, zelfs de minsteischende als b.v. Vetkruiden. We kunnen dus ook eigenlijk niet spreken van

BOSCHRANK OP KRIJTROTSSEN IN DE PLENKERT (VALKENBURG)

Foto v. d. Schr.

krijtrotspflanzen als van een afzonderlijk gezelschap (zooals wèl in 't buitenland) en bedoelen dan hier ook alleen de soorten, die 't op een krijtrots nóg tot een tamelijke ontwikkeling kunnen brengen.

* * *

Wieren vormen op 't krijt, zelfs als 't zoo goed als niet verweerd is, een beslag, dat allerlei kleuren kan vertoonen; van wit over grijs-groen en geel naar rood en zwartbruin. Op 't grijs-gele krijt steken ze echter niet zoo helder af, als tegen de donkere rotsen van oudere gesteenten in Eifel en Ardennen.

Korstmossen ziet men op krijt zelden. Ze vormen immers een samenleving van zwammen en wieren, en zwammen zijn streng aan een zuur milieu gebonden. De verweering gaat op krijt te snel, terwijl de kalkconcentratie blijft. Zoolang de kalk onmiddellijk kan inwerken, blijven de zwammen en dus ook de korstmossen weg.

Loofmossen kunnen op heel weinig verweerd krijt leven, hoewel ze toch een laagje grond onder zich verkiezen. Zelfs in harde Kunrader krijtsteen kunnen loofmossen groeien, als er maar vocht aanwezig is. Ofschoon de drukvastheid van Maastrichtsch en Kunrader krijt zich verhoudt als 4 tegen 1000.

Varens. 't Recht Beukvarentje groeit heel goed in krijtrotsspleten, mits het op de schaduwzijden en buiten 't bereik van wind staat; anders zou 't verschrompelen. We kunnen 't zien op 't Romeinsch Rotspark en verder westwaarts. 't Is echter niet gebonden aan krijtrotsen, want in

voegen van baksteenhuizen komt het ook voor te Stein, Schimmert, Heerlen en Valkenburg.

Gebogen Beukvarentje houdt meer van zand. We vinden het te Geulem op tertiair zand, dat van de hoogte op 't krijt is afgeschoven.

Smal Beukvarentje geeft ook aan zand de voorkeur en vraagt tevens veel vocht. Men kan 't aantreffen op de natte helling tusschen Geulem en Meerssen.

Muurruit komt in krijtrotsen zelden voor, o.a. in den Mettenberg bij Bemelen. Ze is ook zeldzaam in krijtmuren, o.a. in een tuinmuur van 't kasteel te Canne.

Steenbreekvarentjes komen ook veel minder in rotsen of muren van krijtsteen voor dan van andere gesteenten. Men vindt het o.a. in rots-spleten in 't Casellibosch te Valkenburg. Te Ja-beek aan de Eindstraat groeien ze op holle weg-bermen in de diepere lössöedlaag, die zooveel kalk bevat, dat ze voor bemesting gebruikt wordt (eerd-mergel). Op sommige plekken zitten er harde kalkklonters (lössoëdpopjes) in.

In tegenstelling met Muurruit is 't Steenbreekvarentje ook in gewonen tuingrond goed te kweken.

Blaasvarentjes schijnen geen voorkeur voor kalk of zand te hebben, want ze komen in alle gesteenten evenveel voor.

Tongvaren groeide vroeger in rotsen op den Pietersberg.

Van de hoogere zaadplanten kunnen we er heel wat op de rotsen aantreffen, die van huis uit aan sobere kost gewend zijn. Bij voorkeur zijn het

ALS OP DEN BEMELERBERG DE MEIDOORN BLOEIT

Foto v. d. schr.

kalkminnende: Ruige Scheefkelk, Vroeg Havikskruid, Ruig- en Berghertshooi, Steenthijm, Duifkruid, Muursla, Klein Sorbenkruid, Stijf Zwenkgras, Zonneroosje, Trosgamander, Majoraan. Toch ook zandminnenden en van neutralen bodem: Slangekruid, Heelbeen, Kandelaartjes, Kleine Bevernel, Voorjaarsganzerik, Muurpeper, Wit- en Zacht Vetkruid, Tripmadam, Huislook, Thijm, Robertskruid, Vroegeling, Zandraket, Toortsen, Grasklokjes, Zandkool, Klein Hoefblad, en verschillende grassoorten.

Soorten met één langen, dikken hoofdwortel kunnen alleen in diepere rotsspleten in leven blijven. Al bengelen ze soms maar aan een paar zijwortels, de bloeistengels houden ze toch recht omhoog. (Blaassilene, Slangenkruid, Zwarte Toorts, enz.).

Wat de verspreiding betreft, komen ze evenveel op Kunrader als op Maastrichtsch en Gulpensch krijt voor. Van sommige is 't gebied wel beperkt:

Zonneroosje vindt men nu nog alleen op den Pietersberg en bij Canne, evenals Engbloem, die ook nog bij St. Geertruide groeit.

Mantelanjer bij Bemelen en Schin op Geul. Akelei op den Pietersberg (Nederl. grenskantoor).

Berggamander slechts op één rots te Bemelen.

Trosgamander meest in 't Z. Oosten.

Gamander alleen Pietersberg, St. Geertruide en Gronsveld.

Melige Toorts alleen op den Pietersberg (en op den Schneeberg, Laurensberg), evenals Knikkende Silene.

Houtgewassen kunnen alleen bestaan blijven als er een dikke laag grond op de rots of in een breede spleet ligt. Naar gelang die grond kalk- of zandhoudend is, zullen we er kalk- of zandminnende soorten aantreffen en natuurlijk ook weer soorten van neutralen bodem.

Klimop kan zich ook door hechtwortels langs de rotsen opwerken en er zelfs bloemen en vruchten dragen, of er alleen overheen kruipen, maar bloeit dan niet.

Boschrank en Zuurbes geven ook in den herfst nog leven en kleur aan de rotsen. Liguster en Jeneverbes zelfs tot in den winter. Op de Ruïne en 't Rotsparck te Valkenburg veel Roode Kamperfoelie.

Koolleirotsen.

Tusschen Cottessen (Vijlen) en Vernelsberg (Epen) komt 't bovenste deel van 't koolgesteente aan de oppervlakte. Hierop kunnen we dezelfde planten aantreffen als straks bij de muren besproken zullen worden.

De Geologische Dienst is thans bezig ook de diepere lagen, koolzandsteen, bloot te leggen. Tot nu toe heeft zich hierop nog maar weinig plantenleven kunnen ontwikkelen. De verschillende kleurschakeeringen komen van 't gesteente zelf.

Alleen willen we nog eens de aandacht vestigen op 't voorkomen van Zinkplanten, zóó hoog op de helling, dat 't alluvium der Geul daar niet meer wordt afgezet. Zouden soms ook daar ertsen in de koolleilaag zitten, die er dicht aan de oppervlakte komt? Ze groeiden zoo hoog nu reeds 40 jaar geleden, dus lang voordat de groeve in den Cottesser berg ontgonnen was.

Muren.

In loodrechte krijtsteenmuren, die niet gevoegd zijn, kunnen we dezelfde vegetatie ontmoeten als in de rotsen. Zijn ze gevoegd met een mengsel van kalk en zand, dan overheerschen toch meestal de zandplanten.

Hier noemt men „mergel", zoowel de blokken voor bouwsteen, als 't gemalen krijt voor bemesting; d.i. koolzure kalk met zeer geringe bijmenging.

De geologen verstaan onder mergel een koolzure kalk met veel klei en andere stoffen. Naar gelang de verhouding onderscheidt men b.v. Kalkmergel, Kleimergel, enz.

Op baksteenmuren kunnen op den steen zelf alleen wieren en korstmossen leven. Althans 't zal jaren duren eer de steen zelf verweerd is. Zelfs als waren 't ouderwetsche veldovenbrikken. Hoogere planten kunnen zich alleen in de voegen ontwikkelen en wel in dezelfde volgorde, als we bij de krijtrotsen zagen en we kunnen er kalk- en zandminnende en neutrale aantreffen.

Wieren, Korst- en Loofmossen in velerlei vorm en kleuren kunnen ook op zandsteenmuren groeien, koollei-, koolzand- en koolkalksteen (Namuursche of hardsteen of „blau-

HUISLOOK EN PURPER VETKRUID OP STROODAK
BIJ GEMÜND (EIFEL)

Foto v. d. Schr.

we steen"). Deze laatste is vaster, verweert langzamer, behoudt langer de koolzure kalk dan krijt.

Muurruit is in voegen van baksteen-, zandsteen-, koolkalk- en koolzandsteenmuren een vrij algemeen plantje. Liefst groeit ze op de schaduw- en vochtzijde. Zij zoekt ook 't eerst de voegen onder de uitspringende deklaag. Daar is immers meer schaduw en vocht. Op den grond schijnt ze nooit voor te komen en ook niet te kweken te zijn.

De Heer L. Gregoire heeft de verspreiding in verband met de grondsoort uitvoerig en nauwkeurig onderzocht en het resultaat in ons Maandblad medegedeeld.

Muurruit kan zeer oud worden. De wortelstok bevriest nooit. 's Winters worden alleen de oude blaadjes bruin, in milde winters blijven ze groen. Hoe diep de wortels doordringen, ziet men pas goed, als men de steenen kan uitnemen. Zij vernieuwvuldigt zich ook sterk door sporen. In het buitenland is ze zeer veelvormig.

Noordsche en Duitsche Muurruit zijn tot nu toe in ons land nog niet waargenomen.

Ook Steenbreekvarentjes groeien in muren van allerlei gesteenten.

Zwartsteel is uit een drinkwaterput uit baksteen te Jabeek en tusschen Namuursche steen in 't kasteel te Hoensbroek al lang verdwenen.

Eikvarentjes komen vrij zelden in muren voor; o.a. te Mheer op den tuinmuur van 't kasteel en te Mesch in een muur bij den molen. Zij leggen de dikke wortelstokken over de steenen heen en zenden de fijne haarworteltjes in de voegen.

Tongvaren verkiest krijtsteenmuren. Tot 1938 groeide zij nog in den drinkwaterput te Broekhem (Houthem). Men kan ze nog vinden in den put in 't Gerendal.

Te Schin op Geul is ze al sedert 1880 en te Libeek (Mheer) reeds in 1868 opgemerkt. In een baksteenmuur te Hoensbroek blijft ze kreupel.

Slechts heel kort heeft er in een brikkenmuur te Partij (Wittem) Miltvaren gewoond. Daar ze in Eifel en Ardennen niet zeldzaam is, zal ze wel van dien kant gekomen zijn. Of ze in Stamp-rooi nog voorkomt?

Varens met korten, dikken stam en wortelstok kunnen alleen in breede muurspleten, of in een laag grond op den muur blijven leven. Van Manetjesvaren komen dan ook alleen mooie groepen voor te Maastricht op de oude walmuren, Lang grachtje, Minderbroedersberg, Ezelmarkt. Op de oude Bonifanten-kazerne; soms vergezeld door Koningskaars en Slangenkruid. Een fraai kleurspel van geel en blauw en groen!

Den heelen zomer door bloeien in de kademuren der Geul en bij 't kasteel Chaloen bossen Gele Helmbloemen. 't Is wel geen inheemsche, maar we zouden ze er niet gaarne missen. Ze ziet er zoo fleurig uit, dat men zou denken, dat ze hier opzettelijk aangeplant is. Dat zou echter niet lukken. Want zooals de meeste muur- en rotsplanten gen. Naar gelang ze grooter wordt, maken de woris ze uit zaden gekomen. De kiemplant vond dadelijk voedsel in de oppervlakkig verweerde voe-

HUISLOOK OP PANNENDAK

Foto ten Brink

tels de specie los en dringen dieper door. In 't najaar sterft 't loof af en blijft in de voegen hangen en vormt zoo weer een nieuwen, grooten voedselvoorraad voor 't komende voorjaar. Dat ze zich in een loodrechten muur kan overeind houden, dankt ze hieraan, dat de bladstengels aan den voet verdikt zijn en daar met een knik omhoog buigen.

Robertskruid heeft zulke zwakke wortels en een tot ongeveer boven den grond uitstekenden wortelhals, dat ze te zwak zijn om de groote bladrossetten rechtop te kunnen houden. Daarom verleenen de lang gesteelde, onderste bladen zich zelf steun, door met de bladschijf op den grond te gaan rusten en kan de plant vertikaal langs een rots of muur staan. De bloemstengels blijven steeds recht staan. De bloemen zijn bij regen en ook 's nachts naar beneden gericht. De vruchten springen met 't ingesloten zaad veerkrachtig weg, waarbij de twee haarvormige aanhangsels de verspreiding bevorderen. Op eenigszins belichte plaatsen zijn stengels, blad- en bloemstelen karmijnrood. In den herfst en op droge, zonnige standplaats kan de heele plant vuurrood worden als in den zomer. Het loof riekt naar wantsen, alleen echter bij aanraking.

Zandkool schijnt pas sinds anderhalve eeuw in deze streken uit het Zuiden aangevoerd te zijn. Hierdoor is 't misschien te verklaren, dat zij nu nog steeds alleen langs spoor- en waterwegen en vooral in de omgeving van Eijsden tot Maastricht blijft stand houden, maar zich in al die jaren zoo weinig over Meerssen naar Valkenburg heeft uitgebreid. Verder oost- of noordwaarts dan de Ruïne en Berkelpoort heeft ze het nog niet gebracht, al groeit ze in allerlei gesteenten.

De citroengele bloemen verschijnen van Mei tot in den herfst, en ruiken heel aangenaam. Het loof wordt in Frankrijk als salade gegeten. De zaden smaken scherp. Ofschoon ze veel op en langs muren groeit (en ook in den grond) moet men ze niet verwisselen met Muurzandkool. Deze is eerst veel later aangevoerd en ook nu nog zeldzaam en onbestendig. Ze is één of tweejarig.

Wilgenroosjes kunnen met haar dikke,

lange wortelstokken alleen in diepe muurspleten leven, of er moet een dikke laag grond aanwezig zijn, zooals b.v. op een brikkenoven, waar ze dan in vollen bloei een eenig mooi gezicht oplevert.

Glaskruid is te Meers (Elsloo) in een muur langs de Maas sinds lang niet meer teruggevonden. Ze is nog aanwezig te Groot Lanaye bij den Maasovergang te Eijsden en in een spleet tusschen trottoirtegels op den overgang van Nieuwenhofstraat en Zwingelput, evenals Klein Springzaad. Beide zijn afkomstig van zaad uit den nabijgen Museumtuin.

Perzikbladklokje op den Pietersberg en in 't Savelsbosch te Gronsveld (op krijtrots).

Spieszuring in den hardsteenmuur langs de Maas te Eijsden.

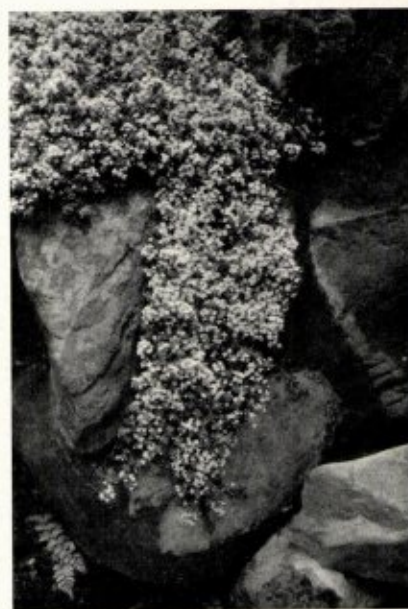
Torenkruid. Vroeger op een paar muren te Maastricht (Abt- en Helmstraat), nu alleen misschien nog bij Caestert.

Gevlekt Havikskruid op een tuinmuur in de Brusselschestraat. Stengelomvattend Havikskruid alleen nog op den muur van den Minderbroederberg.

Muurbloemen: Lang grachtje, Klein grachtje, Walmuur van Minderbroederberg; Eijsden kasteel.

Breedbladige Eerenprijs en Rondbladige Ooievaarsbek op de overblijfselen van 't fort Willem, waar ze reeds in 1838 zijn aangegeven.

Muurleeuwenbekjes. Vroeger een bijzonder mooie vegetatie in de muren van 't Pesthuis (tot 1941) en enkele peilers van de Oude Maasbrug. Nu nog in de oude walmuren op de speelplaats der Gem. H.B.S., in den walmuur van de Lievenvrouwenkade, langs den Jeker, Heksenhoek, fort Randwijck; Eijsden, Valkenburg, Limbricht, Sittard enz.

THYM BLOEIT OP DE ROTS

Foto v. d. schr.

Houtgewassen.

Klimop, dat in den grond aan een muur staat, kan zich door hechtwortels omhoog werken (soms tot 40 meter, zooals vroeger langs een toren van 't kasteel Schaesberg). Maar 't kan geen andere wortels in de muurvoegen vormen, zooals wel in barsten van boomen, die met verteerd blad zijn opgevuld en op stroodaken (o.a. op een stal te Kadier en Keer).

Andere houtgewassen kunnen alleen tot ontwikkeling komen, als de ruimte in een muur en de laag grond voldoende is om 't wortelgestel te herbergen. Daarvoor bestaat de beste gelegenheid op de oude, breede walmuren van Maastricht, waarvan mij de Heer L. Gregoire aardige waarnemingen mededeelt.

In de Nieuwenhofstraat verscheen 10 jaar geleden, in een spleet van een boog op $\pm 1,5$ m onder den bovenkant een Westersche Levensboom. Thans is deze reeds even zooveel boven den muur uitgegroeid. Later verschenen op eenige meters afstand 2 nieuwe en verleden jaar meer naar den kant der Pieterstraat weer 2 nieuwe exemplaren, eveneens aan de buitenzijde van denzelfden walmuur (zuidzijde) nog twee. Op den muur geen enkele.

Seringen groeien vrij veel op den muur van 't Lang grachtje met allerlei andere houtgewassen, inheemsche en gekweekte, o.a. Paardenkastanje, Hollandsche Olm, Verwilderde Peer, enz.

Op den muur van 't klooster bij 't Hertenkamp: Fluweelstruik, Robinia, Noordsche Eschdoorn, Dwergmispel.

Tot aan de herstelling groeide op den 2den peiler links (zuidzijde) van de Oude Maasbrug een zaailing van een Kers. Deze was toen reeds drie meter hoog geworden.

Papegaaikruid op den muur van 't Kanaal aan de Hasseltkade (1942).

Heel gewoon zijn op breede muren Vlier, Wilgen, Zuurbes, Meidoorn, Esch, Eik, Wilde Rozen, soms ook Taxus.

Tegenwoordig worden de muren meestal met cement gevoegd. Dit verweert heel langzaam en bevat ook voor de plant soms schadelijke stoffen. Men ziet er dan ook alleen gewassen in spleten, zoodra deze met stof uit de omgeving zijn opgevuld; o.a. Klein Hoefblad en Muur Havikskruiden.

Stroodaken.

Ze hebben thans afgedaan, de schilderachtige stroodaken met fluweeliggroene en zijdigglinsterende moskussens, waarop eenige fraaie bloemplanten welig tierden, waarvan het Huislook, 't meest opvallende was. Al zullen we 't nooit vergeten, 't zou nu weinig doel hebben er hier wat van te vertellen, ware 't niet, dat deze plant de laatste jaren ook op pannendaken en muren aangeplant wordt.

Men gelooft wel niet meer aan haar vermogen den bliksem af te leiden, maar men vindt 't blijkbaar toch een aardig gewas. En dat is 't zeer

zeker, al was 't alleen maar, omdat 't de sterkste droogte en de felste koude op zijn verheven groeiplaats kan trotseeren.

Men moet echter niet denken, dat het daarboven op 't stroodak te weinig voedsel krijgt. Daar zorgen de mossen wel voor. En het voedt zich ook zelf. Neem eens een oude roset uit en ge zult verbaasd staan, hoeveel geheel vergane bladen zich bij de wortels bevinden en hoe een hooger rij van dat dik sappig loof in verdroogden, maar nog niet verrotten toestand gereed staat om de noodige voedingstoffen te leveren.

Vroeger werd ook de „vèers” van 't dak eerst nog met een leemlaag „beklèend” en men gaf de planten ook soms nog een „koeflat” mee om ze door den eersten nood heen te helpen. Leem kon niet snel verweeren of uitrogenen.

Weer of geen weer, ieder jaar vormen zich in den zomer een krans van jonge rosetjes, die eerst nog met korte steelen aan de moederplant vastzitten, waardoor ze van haar eenvoudige levensmiddelen ontvangen. Na den winter worden ze zelfstandig en vormen zelf nieuwe wortels. Eigenaardig, hoe de bloemstengel met verdikten voet uit de roset komt en de stengelbladen geleidelijk in schutbladen overgaan. 't Zal toch ook wel weer een doel hebben, misschien verhoogt dit de stevigheid op een rots of dak.

Gelukkig maar, dat de plant zich zoo sterk langs ongeslachtelijken weg vermeerdert, want met de geslachtsorganen is het meestal niet in orde en komt 't niet tot zaadvorming. De bloemen blijven ook meestal gesloten. Waarom zou ze er ook mee pronken, als de insekten haar toch niet van dienst kunnen zijn, omdat ze alleen honig aan te bieden heeft.

Of Huislook op een pannendak op den duur zal wennen zonder bijzondere verzorging? Op mergelmuren zag men 't nog voor enkele jaren te Maastricht aan den Mergelweg. Op baksteenmuren wordt 't nu ook veel geplant. Hierop kunnen de nieuwe rosetten moeilijk aanwortelen, tenzij in een dikke laag grond. Op pannen leven alleen wieren en korstmossen.

Met de stroodaken is de heele stroodakflora verdwenen. Men plant in plaats van Huislook ook wel Purper Vetkruid op 't huis. Het is wel een iets minder taai gewas, maar men kan 't in knop afsnijden en 't onderste boven ophangen, 't zal toch nog lang blijven bloeien.

Ook werd wel Duitsch Lisch op een stroodak gezet. Dit heeft minder behoefte aan vocht, dan men zou denken. 't Is geen moerasplant, zooals ons wild Geel Lisch en zelfs dit kan in iets drogen tuingrond nog goed bloeien. Trouwens, 't is niet zoo erg droog op een stroodak, want de moskussens zorgen er ook voor dat 't steeds vochtig blijft.

Er bestaat nog wel een ander gebied, waar planten tusschen steenen groeien, n.l. de dijken langs Maas, kanaal en den spoorweg bij Bunde en Geulle. Daar hier de tusschenruimten soms zeer groot zijn, kan men er de heele flora van het Maasdal aantreffen.